

הרמב"ם (נחלות א, ח) נקט להלכה (וכ"ד המאירי) שירושת הבעל מדברי סופרים, [ואעפ"כ אין מחזיר ביובל, כדין ירושה דאורייתא (ודלא כסוגית הגמרא בכתובות שם. וע' חזו"א אה"ע עה, ד). ויש פוסקים שמחזיר ביובל (ע' בהגהות אשר"י שם)]. ואילו הראב"ד (נחלות שם) והרשב"א (בחדושיו כאן ולעיל מט: ובכתובות פג. ובתשובה — ח"ב רכא. וכן משמע מפשטות לשון הרא"ש להלן פ"ט אות טז. וב'פוליא חריפתא' כתב לדחות) חולקים וסוברים (עפ"י סוגיתנו ועוד) ירושת הבעל דאורייתא. וכן נראית דעת הרמ"ה. ע"ע בשו"ת דובב מישרים ח"א ד.

דפים קיא — קיב

קעו. א. אזהרת הסבת נחלה משבט לשבט בדור באי הארץ — כיצד?

ב. אשה מדור באי הארץ שאביה משבט אחד ואמה משבט אחר — למי היתה נישאת?

ג. מנין ליאיר ולפינחס קרקעות שלא היו לאביהם?

א. כל בת יורשת נחלה (שאינן לה אחים או בני אחים. ערשב"ם) מדור באי הארץ, הוזהרה באזהרה כפולה — בעשה ובשני לאוין. ואולם נראה שאין לוקה פעמים לפי המסקנא שאחד בהסבת בן ואחד בהסבת בעל, ואין כאן לאוין יתירים) שלא להינשא למי שאינו ממטה אביה, כדי שלא תיסוב נחלה של מטה זה למטה אחר על ידי ירושת בעלה או ירושת בנה. [ישנן דעות שלא הקפידה תורה אלא על הסבת בעל, אבל בנה הריהו כממשיכה ואין כאן עקירה. וישנן דעות (וגרסאות) שהקפידה רק משום הבן (אבל הבעל אינו יורש מדין תורה)].

א. יש לדייק מדברי הרשב"ם (וכן מאו"ז) שגם בת שאביה חי הוזהרה שלא להינשא לאיש ממטה אחר, כל שאין לה אחים (ע' קובץ ענינים). ואילו ברמב"ן (סוף מסעי) משמע שלא הוזהרה אלא בת שכבר ירשה נחלה, כגון בנות צלפחד.

ב. לפי דעת התנאים שהקפידה תורה משום הסבת הבעל, אזי גם אשה שאינה ראויה לילד בכלל האיסור, משא"כ לפי הדעות שאין הבעל יורש ולא הקפידה תורה אלא משום ירושת הבן. מאידך יש נפקותא לאידך גיסא — כאשר הבעל סילק עצמו מראש מלירשנה [אם נאמר שמועיל סילוק].

ונראה שעל הסבת בעל חייבים משעת נישואין. ואף הבעל בכלל הלאו. ואילו על הסבת בן אין עוברים אלא בשעת ביאה. ומדברי תורא"ש יש לשמוע שהאיסור תלוי ועומד עד שיוולד בן, ואם לא תלד — הוברר הדבר שלא עברו (עפ"י קובץ שעורים).

ג. כתב הרמב"ן (סוף מסעי) על פי פשוטו של מקרא, שאף כלפי הנשואות לאיש ממטה אחר באה אזהרה שאם תיפול להן נחלה מאביהן בעתיד, לא יירשוה בנה ובעלה אלא הקרובים ממטה אביה. וכן בת יורשת נחלה שעברה ונישאה לאיש ממטה אחר, לכשתמות לא יירשוה אלא קרובי אביה. [מלשון הרמב"ן יש לדייק שאפילו אותן הנשואות שכבר ירשו נחלה, צוה הכתוב כשימותו תינתן נחלתן לקרובי משפחתן. ואולם לפי המפרשים (עראב"ד ועוד) שלכך היתה ליאיר [שבא מיהודה] נחלה במנשה ולפינחס בהר אפרים, מפני שירשו נחלת אמותיהן שבאו משבט אחר, הרי מוכח בסדר נחלות לא משתנה לאותן הנשואות כבר. וע' גם בחדושי הנצי"ב].

ב. בת יורשת נחלה מאביה ומאמה, והיה אביה ממטה אחד ואמה ממטה אחר — לפירוש רשב"ם נסתפק אביי האם רשאית להינשא לכל אחד ממטה אביה, או רק לאיש כמוה, שאביו ממטה אביה ואמו ממטה

אמה, כי אם הוא שייך למטה אביה לגמרי, נמצאת נחלת אמה מוסבת למטה אחר לגמרי, אבל כך שנישאת לאיש כמוה, תישאר הנחלה במצבה הנוכחי.

לפירוש התוספות ועוד ראשונים, אביי נקט כן כהנחה ודאית ולא כספק, שאין לזו להינשא אלא לאיש שכמותה. ורב פפא חולק.

הרשב"א מצדד שגם לפי דעות התנאים שהקפידה תורה על הסבת הבן, אפשר שאין לה להינשא אלא לאדם שאביו כאביה ואמו כאמה, שבכך נמנעת הסבה גמורה לירושת אמה, כי גם בנה דומה לה, כשם שהיא באה משני המטות, כך בנה, שני הוריו באים משני מטות. אבל אם תינשא למי שהוא לגמרי משבט אביה, מסתלקת הנחלה ונעקרת יותר ממטה אמה. והרמ"ה כתב שטעמו של רב פפא מסתבר, שאין לחוש לנחלת אמה, שכבר הוסבה הנחלה. וכן נקט המאירי. ולפי זה יכולה להינשא לכל אדם ממטה אביה.

ג. מדברי הברייטא נראה שיאיר או פינחס (או שניהם), נפלה להם נחלה על ידי שירשו את נשותיהם. ובגמרא הקשו שיש לדחות ולומר שירשו את אמן שמתה לאחר אביהם. או שמא קנו בקנין ולא ירשו. ופינחס, יתכן וקיבל הגבעה מחרמי כהנים.

ולהלן (ק"ג.) אמרו בשם רבי (או רבי יהושע בן קרח) שדייק מן הכתוב שנפלה לו הגבעה לפינחס ממורישיו אמו שמתה אחריה [ובעלה אינו זוכה בנכסים אלו, שאינו יורש אלא במוחזק אצלה בשעת מותה ולא בראוי לבוא לאחר מכן].

דף ק"ג

קעז. האם הבעל יורש את אשתו בראוי או רק במוחזק?

מסרו בשם רבי (ורבי יהושע בן קרח): מנין לבעל שאינו נוטל בראוי כבמוחזק — מיאיר ומפינחס; מנין להם נחלה שלא היתה לאביהם — מלמד שנשא אביהם אשה ומתה בחיי מורישיה, ואח"כ מתו מורישיה, וירשו הבנים ולא הבעל.

כתבו ראשונים (להלן קכה:): דוקא בכגון זה, אבל שבת ששבחו נכסי האשה, אפילו לא היתה מוחזקת בהם [ואפילו שבת שלא בא מאליו], כגון שמת אביה ולא הספיקה להחזיק בנכסיו עד שמתה ושבחו נכסים — הבעל יורש, שהרי הוא היורש היחיד ונכסיו הם שהושבחו. [ואין זה דומה לדין הבכור שאין לו חלק בכורה בשבת שנאמר בכל אשר ימצא לו].

וכן נחלקו הדעות לענין מלוה, האם נחשב 'ראוי' לענין ירושת הבעל (רב אחא משבחה בשאלתות — פינחס, בה"ג, ר"ח, ר"ף, תוס', ר"ד, רבנו יונה, ריטב"א, ר"ן ועוד) אם לאו (ר"י מגאש, רמב"ם [כד' מ"מ — נחלות א, יא], רא"ה, רמ"ה, ריא"ז). ורוב הפוסקים נקטו להלכה כדעה ראשונה. ואולם מלוה שהלותה האשה לאחר נישואיה מנכסי מלוג — דעת הרא"ש (סי' יא) והרשב"א [דלא כהתוס'], וכן נפסק בשלחן ערוך, שהבעל יורש. (ע' באריכות בראשונים להלן קכה; תוס' בכורות נב. שו"ת הריטב"א קכו; מאירי כאן; אה"ע צ. וע"ע בשו"ת אגרות משה אה"ע ח"א קד; חדושי ר' שלמה הימן ב"ב ג.) עוד בגדר ירושת הבעל לעומת ירושת קרובים, ע' בשו"ת אבני נזר יו"ד שיב, פח ואילך).